
Soudit i dnes podle zákoníku ze 16. století by šlo velmi dobře

19. 9. 2011; autor: Marie Kohoutová; rubrika: i-Forum informuje

Unikátnímu zákoníku Práva městská Království českého se věnuje mezinárodní konference, kterou 19. září 2011 v Malé aule Karolina zahájil rektor UK prof. RNDr. Václav Hampl, DrSc., a děkan Právnické fakulty UK prof. JUDr. Aleš Gerloch, CSc. Konference potrvá do 23. září a uzavře tříletý badatelský projekt Centra právněhistorických studií Historického ústavu AV ČR a Ústavu právních dějin PF UK, jehož nejvýznamnějším výstupem bude stejnojmenná kolektivní monografie.

Úkolem badatelů bylo znovu pořídit kritické vydání zákoníku Práva městská Království českého z r. 1579, který vyšel u Daniela Adama z Veleslavína a za jehož autora je považován Pavel Kristián z Koldína. Kodex byl ve své době jediným komplexním zákoníkem ve středoevropském prostoru. Pro jednotlivá města nebo skupiny měst vycházely městské řády, nikoli zákoník, který by platil nejprve pro Království české a od konce 2. poloviny 17. století pro země Koruny české a také pro Moravu. Oficiální zákoník byl schválen sněmem, dostal potvrzení panovníka a stal se závazným pro všechna města.

prof. Karel Malý: "Toto je originální vydání zákoníku Práva městská Království českého, který vyšel u Daniela Adama z Veleslavína r. 1579. Delegáti konference jistě budou obdivovat bohatou výpravu knihy a Češi pak zejména nádhernou humanistickou češtinu, kterou je napsán."

Po formální stránce nese kodex všechny znaky moderního práva (přesné formulace rozdělené do článků, artikulů, věcný rejstřík a latinský i český obsah), v mnoha ohledech spojuje právo šlechtické a odvolává se na právo přirozené; v případě, že soudci nenajdou oporu ani v zákoníku, ani v římském právu, musí se uchýlit k zdravému rozumu, k přirozenému právu, které je vrozeno každému člověku, a podle něho rozhodnout, popřípadě podle obyčejů.

Koldínův zákoník vyšel česky s ustanovením, že u všech soudů se musí rozhodovat jenom česky. Byl hojně překládán do němčiny a ještě v 18. století se stal podkladem pro formulaci nových právních norem zejména tereziánského kodexu. Autoři provedli rozsáhlou srovnávací studii všech dosavadních edic; vrátili se k původnímu textu a oprostili ho od všech pozdějších nánosů a chyb. Edice je opatřena kritickými komentáři, nakolik zákoník ovlivnilo římské právo v oblasti práva soukromého, správního a trestního. Monografii doprovází soubor statí, které se vážou k městskému právu zejména českému i středoevropskému s výrazným podílem textů zahraničních autorů ze Slovenska, Maďarska, Rakouska a Německa. Plánovaná edice by měla vyjít během příštího roku.

„Mezi delegáty konference jsou špičkoví domácí i zahraniční odborníci,“ představil některé své hosty hlavní řešitel projektu prof. JUDr. Karel Malý, DrSc., dr.h.c., vedoucí Centra právněhistorických studií Historického ústavu AV ČR a PF UK. „Například profesor Hans-Jürgen Becker z univerzity v Regensburgu, který přednese příspěvek o vývoji městského práva norimberského a augšpurského a o jejich vlivu na vývoj městského práva v Království českém a uherském. Dále bych zmínil specialistu na magdeburské právo profesora Heinera Lücku z univerzity v Halle. Naším záměrem je porovnat a dostat do kontrapozice staroměstské právo s magdeburským, o kterém jsme věděli, že bylo slepou uličkou právního vývoje. Ta skončila na počátku 17. století kapitulací městské oblasti litoměřické před koldínovským právem. Teď ale chceme být spravedliví a učinit zadost a magdeburskému právu.“

Z domácích odborníků budou přednášet renomovaní specialisté – prof. Jaroslav Pánek z Historického ústavu AV ČR, prof. Jiří Pešek z Institutu mezinárodních studií FSV UK nebo Mgr. Pavla Slavíčková, Ph.D., z katedry historie FF UP, která se bude zabývat zejména právním postavením sirotek a nezletilých v Koldínově zákoníku, a další.

Už v 16. století jsme měli presumpci neviny

A jak by vypadalo, kdyby se podle zákoníku ze 16. století mělo soudit dnes? „Docela dobře,“ zasmál se prof. Malý. „V některých věcech trestního práva by to bylo docela prima: například lichva byla trestná. Vědomě koupit věc od zloděje znamenalo, že byl pověšen stejně jako zloděj. Už tehdy jsme měli presumpci neviny, která je považována za naprosto moderní, dále trestnost pokusu, a dokonce úvahu nad tím, zda je trestná nutná obrana nebo ne, což jsou všechno instituce moderního práva. Takže pro trestní, ale ani občanské právo by to nebyl problém.“

prof. JUDr. Karel Malý, DrSc., dr.h.c., vedoucí Centra právněhistorických studií Historického ústavu AV ČR a PF UK

Podle prof. Malého sám vznik kodexu ukazuje na kuriózní situaci: „Zákoník byl kromě jiného také učebnicí, byl dokonce jako učebnice napsán. Koldín si uvědomoval, že ho budou užívat lidé, kteří nemají právnické vzdělání. Univerzita během doby husitské ztratila Právnickou fakultu, ta byla obnovena po vzniku nové univerzity pod vedením jezuitů, ale po celou dobu zde vznikala vynikající právnická díla.

